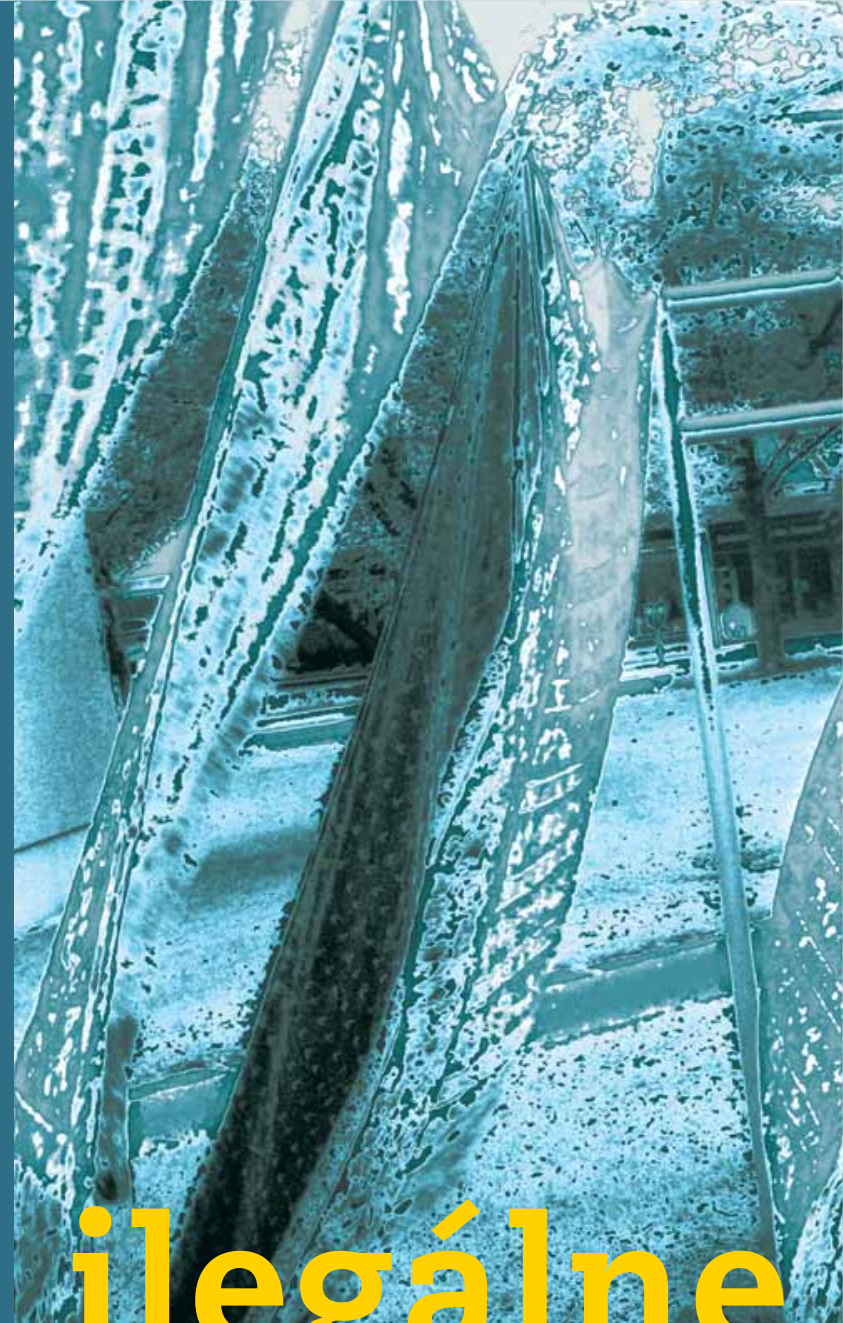

Táto brožúra je preložená v nasledujúcich jazykoch: srbsko-chrvatsky, angličtina, francúzština, nemecky, portugalčina, slovenčina, španielčina. Môžete ich nájsť v Ženskom informačnom centre (FIZ)

FIZ, Badenerstrasse 134, 8004 Zürich, Telefon 044 240 44 22, Fax 044 240 44 23
www.fiz-info.ch, contact@fiz-info.ch

**Zamestnané v domácnosti
bez povolenia na
pobyt v regióne Zurich**

ilegálne
ale nenahraditeľné

**Sietové prepojenie «Solidarita»
s ilegalizovanými ženami**

ilegálne ale nenahraditeľné

**Zamestnané v domácnosti
bez povolenia na
pobyt v regióne Zurich**

V tlači

Tekst: Marianne Schertenleib, Annette Hug
Podklady: Isabel Bartal, Denise Hafner, ilegalizované zamestnankyne
v domácnosti v regióne Zurich vytlačená štúdia, Zurich,
august 2000

Redakčná skupina sieťového prepojenia

«Solidarita» s ilegalizovanými ženami:

Annette Hug, Ocirema Kukleta, Verena Mühlberger,
Marianne Schertenleib, Katja Schurter, Barbara Thurher,
Dorothee Wilhelm

Fotografie: Brigitte Marassi

Korektúra: Eva Koper

Preklad: Eva Koper

Grafická úprava: sonja.roessler@satzbar.ch

Tlač: Typographics, Mollis

Produkcia tejto brožúry bola podporená nasledujúcimi
organizáciami:

Eidgenössisches Büro für die Gleichstellung
von Frau und Mann (Štátna kancelária pre rovnoprávnosť
medzi ženou a mužom)
terre des hommes schweiz
BOA Frauen-Lesben-Agenda
HEKS
Stiftung Gertrud Kurz
Cfd – Christlicher Friedensdienst
Katholischer Frauenbund

Obsah

Strana	3	1. Úvod
	9	2. Vysnívaný cieľ: Život bez núdze
	11	3. Boj o privátnu sféru a spravodlivý plat: Pracovné podmienky a ubytovanie
	17	4. Posuvné hranice peňažného hospodárstva
	19	5. Stav: Strach z odhalenia
	23	6. Zdravotníctvo: Život bez poistenia
	26	7. Vydieranie: Moc zamestnávateľiek
	28	8. Napriek tomu zostať
	29	9. Východiská
	31	10. Nároky a návrhy na ich presadenie

Prílohy: praktické informácie

37	1. Pracovno-právne možnosti pre zilegalizované zamestnan- kyne v domácnosti
38	2. Kantonálna zurišská normálna pracovná zmluva pre zamestnankyne v domácom hospodárstve (NAV) a smernice pre minimálne platové sadzby v kantóne Zurich.
41	3. Dôležité adresy
44	4. Ďalšia literatúra

Pozadie:

4	«Žiaden človek nie je ilegálny.» Vysvetlenie výrazu
4	Štúdia «Zilegalizované ženy v regióne Zurich» od Isabel Bartal a Denise Hafner
7	Údaje o ženách, s ktorými bol vedený rozhovor
8	Nepokrytý dopyt
12	Zamestnankyňa v domácnosti ako priestor v konflikte medzi pohlaviami
16	Hospodárska politika: Čo platí?
18	Povolenia: nové cudzinecké právo (AuG) neprinesie žiadne zlepšenie, len s výnimkou žien EÚ
22	Právo detí
24	Rátanie s ilegalitou: Ľudia, ktorí sa nevrátia
43	Ponuky na pomoc a ich hranice

1. Úvod

«Áno. Som veľmi šťastná a rada, že som tu mohla byť, že tí ľudia ma zobrali. Ale to nestačí. Všetko musí skončiť. Nenašla som tu žiadneho životného partnera, ani som žiadneho nehládala, pretože som ho našla už na Slovensku. Svoj cieľ som už dosiahla. Teraz môžem odísť spať domov.»

Pre Eriku bol jej štvorročný pobyt vo Švajčiarsku úspechom. Ako opatrovateľka detí si našetrila dosť peňazí, aby sa vrátila s dobrým pocitom. Mala šťastie. Z 20 žien v rámci štúdie «Zilegalizované zamestnankyne v domácnosti v regióne Zurich» od Isabel Bartal a Denise Hafner, ktoré boli predstavené, môžu len najmenej ukázať pozitívny výsledok.

V regióne Zurich existuje dopyt po zamestnankyniach v domácnosti a celodennej opatere detí, ktorý nemôže byť pokrytý na trhu práce. Je právne nemožné dostať povolenie na pobyt ako zamestnanec v domácnosti pre cudzozemských a najmä nie pre mimoeurópskych pracovníkov. To je dôvod, prečo ženy v domácnosti ilegálne zamestnávajú. Zamestnankyne v domácnosti bez platného povolenia na pobyt majú sotva možnosti, aby si vymáhali pracovné práva. Nemajú žiadnu poisťku, čo v prípade choroby alebo úrazu, môže mať katastrofálne dôsledky. Musia žiť v ustavičnom strachu, aby neboli odhalené.

Tvoria podvrstvu švajčiarskej spoločnosti, ktorej ľudské práva nechráni štát. Tento nechránený stav je druhou príčinou, prečo zamestnať ženy v domácnosti ilegálne. Zilegalizované pracovné sily pracujú aj pre za-

Pozadie:

«Žiaden človek nie je ilegálny».

Vysvetlenie výroku

S nositeľkou Nobelovej ceny za mier Elie Wiesel vychádzame z toho, že človek nemôže byť ilegálny. Používame výraz «zilegalizované zamestnankyne v domácnosti», aby sme jazykovo zrozumiteľne vyjadrili, že ilegálny stav človeka je výsledkom určitej politiky. Aktérom je štát, ktorý istých ľudí legalizuje a iných ilegalizuje.

Štúdia «Zilegalizované zamestnankyne v domácnosti v regióne Zurich» od Isabel Bartal a Denise Hafner

Sieťové prepojenie Solidarity s ilegalizovanými ženami je spojenie žien a ženských organizácií, ktoré sa zasadili za práva zilegalizovaných žien. 8. marca 1998 pokročilo sieťové prepojenie s prípravou na tému zamestnankyne v domácnosti na verejnosti. V zápatí na to sa rozhodlo, aby sa vypracovalo so sociálnovednou štúdiou viac informácií o pracovných podmienkach a perspektívach týchto žien. Sociologičky Isabel Bartal a Denise Hafner previedli exploratívnu štúdiu «Zilegalizované zamestnankyne v domácnosti v regióne Zurich» pod rúškom nasledujúcich organizácií: FIZ - Ženské informačné centrum, cfd - Ženský úrad pre mierovú prácu, Dom žien Zurich. Notsotras - My ženy, Katolícky

mestnávateľky, ktoré nemôžu alebo nechcú zariadiť primerané mzdy.

Zilegalizované zamestnankyne v domácnosti sú z trojakého dôvodu neviditeľné: Po prvé: Vo všedný deň sa musia skrývať pred úradmi, aby ich nevyhostili. Po druhé: Ak sa úspešne skrývajú, nefigurujú v migračnej a zamestnaneckej štatistike, a tým pádom vypadnú aj z prehľadu a podkladov pre vnútorné politické rozhodnutia švajčiarskej spoločnosti. Po tretie: Pracujú v tradičnom ženskom obore.

V domácnosti, alebo v obslužnom hospodárstve sa do veľkej miery pracuje bezplatne. Aj zaplatená práca je často uskutočnená v šedej zóne medzi peňažným a výmenným hospodárstvom. Tým sa nachádzajú zamestnankyne v domácnosti na hranici toho, čo sa v hospodárskej teórii a politike hodnotí ako hospodársky relevantné.

«Sieťové prepojenie s zilegalizovanými zamestnankyňami v domácnosti» chce verejne poukázať na bezprávnosť a možnosti vydierania ilegálnych žien zamestnaných v domácnosti. Po znázornení tejto životnej situácie opýtaných žien nasledujú požiadavky na zákonodarstvo, odbory a sociálne inštitúcie.

Na začiatku sa nachádzajú praktické informácie pre ženy, ktorých sa to týka a pre všetkých, ktorí v konkrétnych prípadoch chcú pomôcť.

Aby Erikine skúsenosti nezostali výnimkou, musí sa vo Švajčiarsku veľa zmeniť. Napríklad: musia sa vytvoriť také podmienky, aby cudzinky mohli dostať pracovné povolenie ako zamestnankyne v domácnosti.

Pozadie:

ženský spolok. Výskumná práca bola vykonaná od apríla 1999 do júla 2000 a bude menovaná v nasledovnej štúdii sieťového prepojenia. Ženy zo sieťového prepojenia spre-
vádzali tento výskumný projekt.

Štúdia spočíva na pološtandarizovanej krátkej písomnej ankete od 64 sociálne činných organizácií v kantóne Zurich, na ústnom rozhovore s 8 zástupkyňami z miest a organizácií, ktoré sú vo svojej práci konfrontované s ilegálnymi ženami a na rozhovoroch so všetkými 20 zlegalizovanými

zamestnankyňami v domácnosti z 8 rôznych národov (10 jednotlivých rozhovorov a 2 skupinové rozhovory so 7re-
spektíve 3 ženami). Okrem toho boli sociálne – a právne-
decká literatúra, zákonné ustanovenia a úradný štatistický materiál zahrnuté do analýzy. Táto štúdia bola financovaná od finančnej pomoci podľa zá-
kona rovnoprávnosti od spol-
kovej kancelárie rovnopráv-
nosť medzi ženou a mužom, ktorá si ju aj objednala. Pred-
ložená brožúra zahŕňa najdô-
ležitejšie výsledky štúdie.

Pozadie:

Údaje o ženách, s ktorými sa viedli rozhovory*

Národnosť		Pracovné pomery*	
Argentína	1 žena	Zamestnankyne v	
Bosna/Chorvátsko	3 ženy	domácnosti s ubytovaním	2 ženy
Brazília	8 žien	Zamestnankyne v	
Pobrežie Slonoviny	1 žena	domácnosti bez ubytovania	2 ženy
Ekvádor	2 ženy	Upratovanie na hodinu	6 žien
Mexiko	1 žena	Ilegalizované au-pair	2 ženy
Portugalsko	1 žena	Upratovanie + opatrovanie	
Slovensko	3 ženy	detí + prostitúcia	8 žien
Rodinné pomery*		Bytová situácia*	
Žiadne deti	12 žien	Bytová situácia	
Dieťa(i) u nich	6 žien	Vlastný byt	2 ženy
Dieťa(i), ktoré nie sú u nich	2 ženy	Podnájom	2 ženy
Slobodné	12 žien	Spolu so známymi	2 ženy
Vydaté za Švajčiara	5 žien	V domácnosti	
Rozvedené	3 ženy	zamestnávateľky	4 ženy
		Nezabezpečené	3 ženy
		Žiadne údaje	7 žien
Vzdelanie		Doba trvania ilegálnych pobytov	
Žiadne vzdelanie	3 ženy	Málo mesiacov	2 ženy
Základná škola	1 žena	1–2 roky	2 ženy
Učňovská škola	1 žena	2–5 rokov	3 ženy
Stredná škola	9 žien	Viac ako 5 rokov	3 ženy
Vysoká škola	3 ženy	Žiadne údaje	9 žien
Žiadne údaje	3 ženy		

* Údaje sa vzťahujú na časový bod rozhovoru. Dnes je za Švajčiara vydatých 5 žien. U nich sa vzťahujú údaje na pracovný pomer, na bytovú situáciu a na dobu trvania ilegality, na čas, keď ešte nemali žiadne platné povolenie na pobyt. Boli tiež u žien, ktoré počas ilegálneho pobytu nemali započítané žiadne deti, prípadne ich deti boli narodené po legalizácii.

Pozadie:

Nepokrytý dopyt

Zo štatistiky podnikov z roku 1996 sa v časovom období od r.1985 do r. 1995 zistil nasledujúci vývoj v oblasti služieb orientovaných na domácnosť

- počet zamestnaných v zrástol o 20 %
- podiel cudzinciek v pomere ku všetkým zamestnancom vzrástol o 10 %, taktiež v tejto oblasti pracuje viac mužov
- počet Švajčiarov vzrástol, avšak Švajčiarok poklesol. Švajčiari sa nachádzajú obzvlášť v kádrových pozíciách firiem, ktoré sa zaoberajú čistením.

V týchto číslach ale nefigurujú súkromné domácnosti chápané ako zamestnávateľky so zamestnanými menej ako 6 hodín v týždni. Sieťovou štúdiou opýtaná zástupkyňa kantónalnej pracovnej skupiny pre

vztlávanie a otázky povolania v domácnosti (KAG) opisuje ako sa zamestnávateľky sťažujú, ako ťažko je zohnať upratovačku.

Čísla o skutočnom dopyte sú neznáme. Všeobecný vývoj trhu, výpovede opýtaných žien a sprostredkovateľne ukazujú, že ponuka pracovných miest s povolením nemôže byť pokrytá. Tiež je otvorené, ako veľa ilegálnych pracovných pomerov nemohlo byť prevedených do legálnych, lebo vznikli na základe nízkych plátov a dlhých pracovných dôb.

2. Vysnívaný cieľ: Život bez núdze

«Potrebujem asi 10 000 frankov na to, aby som mohla niečo súkromné podniknúť. Dala by sa s niekým otvoriť malá spoločná firma.»

Emira vie, že ani tu, ani v Bosne nedostane legálnu prácu. Tu nemá žiadne papiere a v Bosne je už pristará. Počas vojny sem prišla so svojimi tromi deťmi ako utečenec, ale opäť ju vyhostili. Jej muž bol medzitým s inou ženou. Emira musela ubytovať deti u rôznych príbuzných a vrátila sa do Švajčiarska sama, aby zarobila pre svoju rodinu peniaze. Pred vojnou pracovala v banke a v obchode zaoberajúcim sa importom a exportom. O pár rokov, tak dúfa, si môže v Bosne otvoriť svoj vlastný obchod.

Mária B. sem prišla z Brazílie, aby pracovala u známych ako opatrovateľka detí. S touto cestou spojila sen naučiť sa v cudzine jazyky a možnosť vzdelávať sa. Po mnohých pokorujúcich skúsenostiach vo Švajčiarsku hovorí:

«Snívam o dieťati, umožniť mu všetko, čo som ja nemala: kultúru, vzdelávacie možnosti robiť veľa vecí». Dúfam, že to tiež tak chce, všakže?

Dieťa chcem koncom budúceho roka. Už mám cez tridsať rokov, tak si hovorím, nemôžem už dlhšie čakať.

«Keby som sa mohla vyučiť, byť len predavačkou, síce neviem, či je to možné, ale chcem to urobiť.»

Niektorí snívajú o živote bez hospodárskej biedy, iní utekajú pred násilím a vojnou. Žijú tu ženy sezónnych robotníkov. Ako náhle má muž povolenie, aj ony majú osobnú túžbu odísť do cudziny. Ženy cestujú do Švajčiarska z rôznych príčin, aj preto, aby mohli pracovať. Práve tak rôzne sú ich plány do budúcnosti. Ale ak nedostanú povolenie na pobyt, majú najmenej jeden spoločný problém: sú konfrontovaní so skutočnosťou, ktorá ponúka menej možností.

3. Boj o súkromnú sféru a spravodlivú mzdu: Pracovné podmienky a ubytovanie

Niektoré z opýtaných žien štúdie «Sieťové prepojenie» bývajú buď v domácnosti zamestnávateľiek, alebo bývajú privátne a pracujú ako upratovačky a opatrovateľky detí. Bývanie u zamestnávateľiek prináša rôzne problémy. Súkromná sféra a práca nie sú jasne oddelené. Častým následkom toho je nesmierne dlhá pracovná doba.

Louise z Pobrežia Slonoviny sa usadila vo Švajčiarsku preto, lebo vo Francúzsku prerušila učenie za krajčírku. Z dôsledku poklesu meny jej otec nemohol viac platiť školné. Ako najstaršia dcéra sa Louise nechcela vrátiť späť a byť bez dokončeného vzdelania rodine na ťarchu, preto si hľadala prácu v Nemecku a vo Švajčiarsku. Zažila, aké je to ťažké, keď sa zamestnávateľky stanú takmer vlastnou rodinou:

«Na koniec nechceme dať zo srdca viac ako myslíme, je to možno len na dva alebo tri mesiace. Pre deti to bolo tiež tak ťažké, ale neviem, či rodičia na to myslia. Často to bolo smutné. Mala som chlapca, bol ako môj syn, pretože to bolo dieťa. V rodine, v ktorej som jeden a pol roka zotrvala po narodení druhého dieťaťa, mi chceli zaplatiť len 7 frankov na hodinu za opatrovanie dvoch detí a upratovanie. Povedala som, nie. Bola to škoda, lebo ten chlapec bol ako môj. Často sme chodievali na prechádzky, zaoberala som sa s ním a zo dňa na deň bol koniec. Bolí to. Sme tu ilegálne, ale tiež máme srdce».

Zamestnankyne v domácnosti ako nárazník v konflikte pohlaví

V regióne Zurich je málo denných opatrovateľských možností pre deti. Pre matky je zárobková činnosť spojená ešte vždy s náročnou organizáciou a vysokými výdavkami. Má to rôzne dôvody:

1. Pracovať na čiastočný úväzok je u mužov ešte vždy vzácnosťou. Ale mnohé ženy sa už nechcú alebo nemôžu viac obmedzovať len na prácu v domácnosti.
2. Vo Švajčiarsku ani štát, ani firmy nepovažujú za svoju povinnosť zabezpečiť pre zamestnancov detské jasle alebo škôlky.
3. V nízkych platobných triedach («working poor») musia obaja rodičia pracovať na 100 %, aby finančne zabezpečili rodinu.

Zle zaplatené, bezprávne zamestnané v domácnosti, sú možným riešením týchto problémov. Toto ide tiež na úkor zamestnankýň v domácnosti. Zamestnávateľkám to dovoľuje odsunúť spoločenské konflikty: konflikty medzi mužmi a ženami o prerozdelenie nezaplatenej obslužnej činnosti, konflikty v súvislosti s finančnou zodpovednosťou štátu voči rodine, rodinnému príjmu a pracovnému času.

Aj Gerde z Portugalska je najstaršia dcéra. Od jedenástich rokov pracovala ako zamestnankyňa v domácnosti. Po matkinej smrti pricestovala ako au-pair do Švajčiarska, aby zarobila peniaze pre mladších súrodencov. Už aj ona má päťročné dieťa. Po dlhoročnej práci v domácnosti vo Švajčiarsku si zakúpila vlastný byt v Portugalsku.

Dúfa, že sa bude môcť vrátiť včas, keď jej syn bude musieť nastúpiť do školy. Dnes s ním žije v prestavanej pivnici, ktorá sa neoficiálne prenajíma za 800 frankov na mesiac ako jednoizbový byt. Ale Gerde dáva prednosť tejto situácii pred bývaním u jej zamestnávateľky, lebo tam má svoje súkromie:

«Chceli vždy všetko vedieť. Keď som raz odišla cez víkend, chceli všetko vedieť: čo som robila, čo som nerobila, čo som obedovala, čo som večerala... Nezniesla som to vypočúvanie.»

Mesačné mzdy opýtaných žien dosahujú od 300–2400 frankov, pričom väčšina sa pohybuje medzi tým. Hodiť nové mzdy sa pohybujú medzi 10–25 frankov. Hoci zilegalizované zamestnankyne v domácnosti nemajú povolenie na pobyt, bola by pre ne normálna pracovná zmluva ako pre zamestnankyne v domácnosti (NAV) v Zurišskom kantóne platná. V zmluve je jasne definovaný pracovný a odpočinkový čas. Pracovná spoločnosť pre vzdelávanie v domácom hospodárstve a pre otázky k povolaniam (KAG) vydáva k ním smernice pre minimálne platy v kantóne Zurich.

Aj zilegalizované ženy môžu teoreticky zažalovať pred pracovným súdom svoje pracovné práva. Sotva sa nejaká odváži k tomuto kroku, lebo: po prvé, často nepoznajú platné zákony a doporučenia, po druhé, ich

strach je priveľký, že súdnym pojednávaním by ich mohla odhaliť cudzinecká polícia. Ako jediná forma možnosti brániť sa im zostáva často len zmeniť miesto zamestnania.

Dolores z Ekvádoru zažila, že ani to nie je bezpečné. Na jej prvom mieste musela dávať pozor na dieťa. Zarábala 450 frankov za mesiac so stravou a ubytovaním, mala malú izbu a vlastný televízor. Veľmi ju trápilo, že ju nazývali slúžkou. Keď zamestnávateľka prenechala jednej kolegyni dom na oslavu, Dolores to musela po nich čistiť, to jej bolo priveľa a odišla. O nejaký čas neskôr sa zastavila pri jej priateľke polícia s jej fotkou a anonymným udaním. Dolores je presvedčená, že to bola pomsta jej bývalej zamestnávateľky.

Ženy, ktoré bývajú vo vlastnej ubytovni, majú k dispozícii menej peňazí. Okrem toho žijú v neistote, že nie vždy budú mať dostatok práce. Napriek tomu dávajú prednosť tejto nestabilite pred bývaním u zamestnávateľiek. Čo stratia z fixného platu, sa im nahrádza voľnosťou pohybu a súkromím. Treba pripomenúť, že nie je ľahké prenajať si byt bez prihlásenia pobytu. Esperanza z Ekvádoru nenašla žiadne stabilné ubytovanie:

«Musela som klopať na rôzne dvere známych. Ale doteraz som nikdy nemusela spať v telefónnej búdkе, alebo na hlavnej stanici, tak ako to už museli urobiť iní. Ale každý deň, keď idem spať, myslím na ďalší deň. Kde budem spať?»

Hospodárska politika: Čo platí?

Vo Švajčiarsku sa oficiálne vydávajú ročné kontingenty pre nové vstupujúce cudzinecké pracovné sily. Hľadani sú odborníci, ktorých práve švajčiarske hospodárstvo potrebuje. Zatriedenie, kto k nim patrí, závisí od toho, čo a ako «hospodárstvo» posúdi. Práca v domácnosti je štatisticky zle zachytená a prechod medzi peňažným a výmenným hospodárstvom nie je ohraňovaný. Merítka, ktorým sa v oficiálnej hospodárskej politike meria, sú peniaze a oficiálna štatistika. Týmto sa obslužné hospodárstvo vymazá-

va z prehľadu. Napriek tomu, že vôbec umožňuje funkciu čistého peňažného hospodárstva. (Ktorý manažér by mohol vykonávať svoju prácu bez toho, že by nemal doma alebo na cestách navarené a nikto by sa nepostaral o jeho prádlo?) To, že obslužné hospodárstvo v hospodársko-politickom myslení nie je brané do úvahy, má pre ilegalizované zamestnankyne v domácnosti trpké následky: pri udeľovaní kontingentov sa oblasť domáceho hospodárstva a oblasť čistenia neberie do úvahy.

4. Posuvné hranice peňažného hospodárstva

Ako sa na to pozerá cudzinecká polícia, legálne alebo ilegálne: v práci v domácnosti sa prelínajú hranice medzi platenou prácou, príležitostnými službami a súkromnými vzťahmi.

Taktiež veľa zamestnávateľiek legálnych zamestnankýň v domácnosti, ako i mnohé upratovačky, nedeclarujú ich pracovný vzťah a neplatia žiadne príspevky sociálneho poistenia. Je to tradičný ženský pracovný obor s mnohými príkernými pracovnými podmienkami. Niet divu, že sa zillegalizované ženy musia presadiť s rozličnými miešanými formami zo súkromných a obchodných vzťahov.

Napríklad Emira vyriešila svoj bytový problém tak, že býva bezplatne pri jednej študentke a ona jej za to vedie domácnosť. Seraina z Brazílie hovorí o svojom zamestnávateľovi:

«Bola som na autobusovej zastávke, on bol v aute a kričal na mňa. Spýtal sa ma, či by som «to» chcela dnes robiť. «Nie», povedala som.» Nie, hľadám inú prácu. «A dal mi prácu u neho doma. Jeho dom je odtiaľto vzdialený 30 alebo 40 km. Trikrát do týždňa chodím k nemu domov. Vždy mi dá čokoládu a ruže.»

Pozadie:

Povolenia: Nový zákon pre cudzincov (AuG) neprináša zlepšenie pre ženy mimo EÚ

Od októbra 1998 praktizoval «Duálny model» spolkovej politiky pre cudzincov v krajine rozdiely medzi príslušníkmi z EÚ a EFTA štátov a inými:

– Pracovní sily z EÚ a EFTA štátov dostávajú prioritné povolenia, v rámci bilaterálnych zmlúv s EÚ sa krok za krokom plánuje osobná voľnosť. Pre ženy z krajín EÚ je v domácej pracovnej oblasti možné dostať pracovné povolenie ako au-pair, toto sa však časovo obmedzuje a nedá sa previesť na ročné povolenie na pobyt. Tohto času je pre ženy z iných štátov právne nemožné, aby dostali vo Švajčiarsku pracovné povolenie. Výnimočne sa vydáva časovo obmedzené takzvané povo-

lenie pre tanečnice, zamestnankyne v baroch a nočných kluboch. Pre ženy, ktoré nemôžu vykázať azylovo – relevantné dôvody k úteku a nepatria k medzinárodne hľadaným odborným silám, ostáva len jedna cesta k povoleniu, a to je manželstvo. Tohto času sa cudzinecké právo reviduje. Nové AuG zostruje súčasnú tendenciu vo vydávaní povolení, ktorú chce obmedziť len na vysoko kvalifikované pracovné sily.

– Pri tomto sa jednotlivé hospodárske sektory nezohľadňujú. Nekvalifikované pracovné sily sú definované už len ako náklady spôsobujúce faktor v tomto smere štátneho šetrenia a označu-

5. Stav: Strach pred odhalením

Pre ženy, ktoré nepochádzajú zo západnej Európy, je právne nemožné dostať povolenie na pobyt a prácu ako zamestnankyne v domácnosti.

Ilegálny stav má tieto dôsledky: Nie je žiadna možnosť uzatvoriť zdravotné alebo sociálne poistenie. Každý kontakt s úradmi je spojený so strachom pred odhalením a vypovedaním z krajiny. Zilegalizované ženy sa vystavujú riziku vydierania od známych alebo milencov, pretože môžu udávať.

«A k tomu ich ešte najviac zatažuje ich vlastná právna situácia, nie je tak? Môžem ti o mne povedať, doma som poznala tiež ťažké situácie...avšak tento pocit mi je neznámy. Som v obrovskom strese, len keď vidím policajných úradníkov», hovorí Dolores.

Spôsob, ako zaobchádzať s ilegalitou, je jej zatajenie. Tým, že sa veľa zamestnávateľiek nevyzná v zamestnávateľských formalitách, je pre zilegalizované ženy ľahké na začiatku ich stav neuviesť. Dlhodobo sa to dá len výnimočne zatajiť. Keď bola Louise ešte ilegalizovaná – medzitým sa vydala - zaopatrla sa. Časť svojich úspor poukázala na konto domov – Pobrežie Slonoviny. Chcela si byť istá, že v prípade odhalenia jej polícia peniaze nezoberie. Spomína si:

«Večer som takmer nikdy nevychádzala. Chodila som len príležitostne do kina a potom hneď zase domov.

Pozadie:

jú ich ako problémovú pas-
cu v integračných snahách.
Považujú sa za nepotrebné.
Tieto sily prinášajú však
v nekvalifikovaných obla-
stiach výkony, bez ktorých
sa fungujúce hospodárstvo
nemôže zaobiť.

Ženy sú touto elitárnou povo-
lovacou praxou znevýhod-
nené. Celosvetovo existujú
diskriminujúce štruktúry pre
ich sprístupnenie k vzdeláva-
niu a sťažujú im príjem. Avšak

migruje stále viac žien hľada-
júcich novú existenčnú zákla-
dňu pre seba a svoje rodiny.
Ďalšou podporou nového
AuG je zostrený boj proti ile-
gálnemu prisťahovaniu. Od-
strašujúca politika však počet
zilegalizovaných zamestnan-
kýň v domácnosti nezmen-
šuje, ale ďalej zhoršuje život-
né podmienky. Čím jestvujú
menšie legálne možnosti na
pobyt, tým skôr sa zmieria mi-
grantky s ilegalitou.

«Nebola som vlastne nikdy tancovať a podobne. Keď sa
človek nachádza v takejto situácii, musí byť veľmi inte-
ligentný, inak je všetko zbytočné, rýchlo sa niečo stane.
Vedela som, že nemám žiadne poistenie, žiadnu dobrú
prácu, žiadne papiere. Musela som byť malou, veľmi
malou vo všetkom. Aj som bola. Pracovala som, bola
som doma, rada varím a mám doma vždy navarené, ale
často som bola sama, veľa som čítala.»

Právo detí

Keď otec nestojí o dieťa, nemá zilegalizovaná matka možnosť, aby dostala povolenie na pobyt pre seba a svoje dieťa. Ani vtedy, keď otcom je Švajčiari alebo cudzinec s povolením na pobyt. Dôkazy otcovstva trvajú dlho a ženy sa vystavujú nebezpečenstvu, že zažalovaný v protitahu udá matku pre ilegálny pobyt. Otvorene pojednávanie neochraňuje pred vykázáním a alimenty sa z cudziny ťažko vymáhajú. V opačnom prípade, keď je matka Švajčiarka a otec cudzinec bez pobytového povolenia, dostane spoločné dieťa automaticky švajčiarske občianstvo a môže vyrastať pri svojej matke. Ak otec dieťaťa je cudzinec, má ako otec Švajčiarky/Švajčiara určité šance presadiť povolenie k pobytu. Tento právny stav odporuje

Švajčiarskom ratifikovanú detskú právnu konvenciu UNO (KRK) a nezodpovedá taktiež švajčiarskej spolkovej ústave garantujúcej rovnoprávnosť. Článok 2 KRK požaduje, aby štáty, ktoré ju podpísali bez ohľadu na to, akú má dieťa farbu kože, pohlavie, reč, vieru, pôvod alebo sociálnu pozíciu, telesnú alebo duševnú poruchu, činnosť, názorové prejavy alebo svetonázor svojich rodičov, im nekrivdili. Švajčiarsky zákon túto podmienku nespĺňa, lebo právne rovnoprávnosť detí zosobášených alebo nezosobášených rodičov vo vzťahu k štátnej príslušnosti a pri udelení mena ešte stále nie je uskutočnená. Článok 9 KRK chráni vzťah medzi rodičmi a dieťaťom a žiada štáty, aby sa starali o to, aby dieťa, ktoré ži-

6. Zdravie: Život bez poistnej ochrany

Zilegalizované ženy nie sú chránené žiadnou poisťovňou. Pri vysokých lekárskech a nemocničných výdavkoch vo Švajčiarsku vedie choroba rýchlo ku katastrofe. Gerdin syn má ťažkú bronchitídu:

«Takmer každý mesiac musím ísť s dieťaťom k lekárovi. Už som zaplatila za neho veľa peňazí, lebo nemáme nemocenskú poisťku. Našťastie sa mi nikdy nestalo veľké nešťastie, ale s ním je to hrozné. Raz spadol, musela som s ním ísť do nemocnice. Problém bol v tom, že mu stmavli horné zuby, pretože mu odumrel nerv. Keby som v tomto čase mala nemocenskú poisťku, bola by som poistená pre ten prípad, že by potreboval nové zuby. Možno bude mať problémy, ak áno, musím to zaplatiť sama.»

Tehotenstvá sú pre zilegalizované ženy mimoriadnym rizikom. Niekoľké vychádzajú z toho, že dostanú povolenie, ak čakajú dieťa so Švajčiarom. V skutočnosti znamená pôrod často koniec pobytu. Sociálny úrad síce prevezme náklady spojené s pôrodom, avšak potom vyhostia matku s dieťaťom a často dostane zákaz vstupu do krajiny. Louise sa to takmer stalo:

«Šla som na políciu, lebo to bolo nutné k prihláseniu do nemocnice. Nebola som ešte vydatá. Povedala som, že čakám dieťa so Švajčiarom, ale ja a moje dieťa nie sme Švajčiari. Dali mi čas len jeden mesiac, aby som sa vrátila domov. Je to škoda, lebo som si istá, že mnoho

Pozadie:

je oddelene od jedného z rodičov, mohlo s ním udržiavať osobné vzťahy a priame kontakty. Švajčiarske právo ne-

dostatočne chráni vzťah medzi otcom a dieťaťom v prípade nemanželských detí.

Ilegalita v číslach: Ľudia, ktorí sa v nich nenachádzajú

O zilegalizovaných ženách a mužoch takmer neexistujú žiadne štatistické údaje. Existujú len čísla o zatknutiach pri ilegálnom vstupe a o vyhosteniach. V týchto údajoch, ktoré sú špecificky rozdelené aj podľa pohlavia, sú muži vo väčšine. Podľa informácií kantónálnej cudzineckej polície v Zurichu je zaplatená práca ži-

en bez povolenia na pobyt, s výnimkou prostitúcie, známa len náhodne a často je nedokázateľná. Skutočnosť, že viac mužov ako žien figuruje v štatistike však neznamena, že tu ilegálne žije viac mužov ako žien. Tieto čísla a informácie dokazujú, že sa viac zilegalizovaných mužov dostalo do konfliktu s úradmi.

mužov sa hrá so ženami, kým sa im nenarodí dieťa. Cudzineckej polícii je to jedno. Keď sa dieťa narodí a muž je Švajčiar, vráti sa dieťa späť. Keď sa mi narodila dcéra, mala moje priezvisko. Povedali mi, že sa musí vrátiť so mnou, je jedno či otec je Švajčiar alebo nie. Nie je to normálne. Dieťa nemá žiadne práva. Keď ja nemám žiadne práva, je to môj problém. Ale toto dieťa príde na svet a nemá žiadne práva, to je neuveriteľné.»

Až keď otec navštívil dieťa po narodení v nemocnici a Louise vysvetlila jeho sestre situáciu, rozhodol sa pre sobáš. Tak mohli Louise a dieťa legálne zostať vo Švajčiarsku.

«Ako sa tu zaobchádza so ženami? S cudzinkami? Keď má Švajčiarka dieťa s cudzincom, je automaticky Švajčiarka. Ona dostane sociálnu výpomoc a podobne. Ale cudzinka, ktorá má dieťa, nie je vôbec nič.»

7. Vydieranie: Moc zamestnávateľiek

Príbeh Marie M. z Mexika ukazuje, akú moc môžu mať zamestnávateľky nad ilegalizovanou ženou.

Maria M. študovala v Mexiku výchovnú psychológiu. Prišla do Švajčiarska, aby mohla v rodine žiť a pracovať. Dúfala, že ju jej rodina bude finančne podporovať a vďaka znalosti cudzích jazykov stúpnu jej šance na mexickom trhu práce.

«Netrvalo dlho, až sa stalo to, že mi nevyplatili môj prvý plat. Keď som sa spýtala, čo bude s mojou mzdou, pani bola veľmi zúrивá, ako keby som ju urazila. Okríkla a vyhrešila ma. Povedala, že ma už vyplatí, že čo si vlastne myslím. Dostala som potom polovicu môjho platu a povedala mi, že druhú polovicu dostanem neskôr, pretože moja cesta jej spôsobila veľa výdavkov. Nebolo to takto dohodnuté. Mala som teda dostať len polovicu platu, s druhou polovicou chcela zaplatiť moje cestovné trovy. Povedala som jej, že s tým nesúhlasím a chcem sa vrátiť do Mexika. A hneď ma začala otvorene často využívať. Najprv mi zobrala moje doklady: pas a rodný list. Takisto školské vysvedčenia, ktoré som mala pri sebe. Všetko mi zobrala. Nemala som už žiaden doklad. Nemala som ani peniaze, pretože mi už žiadne nedala. To málo, čo som mala, som minula na nevyhnutnosti a na živobytie.»

Susedia si tiež všimli pobyt Marie M. a pýtali sa na jej podmienky pobytu. Z tohto dôvodu ju zamestnávateľka vydala za Švajčiara.

«Bila ma, deti ma bili, muž ma bil. Bolo to hrozné. Práca nemala konca. Vlastne som mala mať hodinovú prestávku, ale nikdy som ju nedostala. Začala počítat minúty, ktoré som smela sedieť počas jedenia. Na obed som mala desať minút, ktoré kontrolovala hodinkami. Na raňajky som mala čas, len keď som si privstala. Večer som si mohla hľadať v kuchyni, až keď deti spali, a nie skôr. Nemala som žiadne práva.»

Napokon sa Marii M. podarilo nadviazať kontakt s učiteľkou v materskej škôlke jedného z detí. U nej mohla určitý čas bývať po tom, čo ušla z domu zamestnávateľky.

8. Napriek tomu zostať

Nie všetky ženy oznamujú o pomeroch podobných otroctvu. Niektoré zdôrazňujú, že sú tiež dobré zamestnávateľky, ktoré im pomáhajú a podporujú ich. Ale na základe svojho ilegálneho stavu nemôžu zamestnanci požadovať minimálny štandard alebo zažalovať vykorisťovateľky.

Napriek tomu chcú takmer všetky z opýtaných žien (aspoň dosiaľ) zostať tu. Niektoré sú finančne zodpovedné za svoju rodinu v rodnej krajine. Pre iné sú tunajšie podmienky to menšie zlo. Napríklad pre Hamelu z Bosny:

«Predtým som mala veľký strach, čo na mňa príde. Keď som však pomyslela na všetku tú biedu v Bosne a spomienky boli ešte celkom čerstvé, to mi dalo novú silu, aby som bojovala o nejakú prácu, celkom jedno čo.»

Mnohé zostávajú vo Švajčiarsku, pretože platový rozdiel medzi Švajčiarskom a rodnou krajinou im umožňuje šetrenie do budúcnosti. Návrat tiež často znamená, že veľké plány, ktoré boli spojené s migráciou, sa zrútili. Je ťažké vzdať sa sna žiť v blahobyte, keď už stál tak veľa námahy.

9. Východiská

Niekoľko opýtaných žien sa zorganizovalo medzi sebou a jednohlasne vyhlásili o «novom živote», odkedy majú širokú sieť známych. Pomohlo im vedomie, že nie sú celkom samy.

Ale nie vždy sa odvážia hľadať kontakt s osudovými družkami. Louise podozrievala iných zilegalizovaných ľudí, že ju udajú. Rozdielne sa tiež pozoruje, že ženy z rovnakej krajiny, ktoré si svoj pobyt legalizovali, neskôr nechcú vedieť nič o svojej minulosti a boja sa kontaktu so zilegalizovanými ženami a mužmi. V rozhovore vyjadřili vždy prianie o povolenie na pobyt. Napríklad od Dolores:

«Moja budúcnosť? Ako ju vidím? Ťažkú, dosť ťažkú, keď táto situácia potrvá i naďalej. Keď sa mi ju predsa podarí zmeniť, myslím si, že potom mám dobrú budúcnosť pred sebou. Inú ako teraz. Rada by som tu zostala a dostala povolenie. Nevieam, povolenie, ktoré mi dovoľí, byť človekom. Povolenie, s ktorým môžem niečo podniknúť...s ktorým môžem byť voľná...bez psychickej záťaže...Chcem si jednoducho normálne počiť. Chcela by som byť osobou ako každý druhý...Chcem ďalej pracovať, bez využívania. Toto by som chcela dosiahnuť, ak možno...povolenie... A potom, po nejakom čase sa vrátiť domov...prečo nie? To by som rada chcela... A tiež sa opäť vrátiť tu, vlastne sa mi tu páči...Švajčiarsko sa mi páči.»

10. Nároky a návrhy na presadenie

Nárok 1:

Cudzineckí zamestnanci v domácnosti musia mať možnosť dostať povolenie k pobytu a pracovné povolenie. Čo sa týka udelenia povolení, musí sa obor domáceho hospodárstva vyrovnať oboru stavebníctva a pohostinstva.

Pri udeľovaní kontingentov pre novovstupujúce imigranky sa musí zohľadniť dopyt po pracovných silách v obore domáceho hospodárstva. Súkromné obslužné hospodárstvo je pre prežitie a životnú kvalitu vo Švajčiarsku aspoň tak dôležité, ako to v stavebníctve a pohostinstve. V porovnaní s týmito oblasťami pracovného trhu by prislúchalo pre zamestnancov v domácnosti minimálne povolenie ku krátkemu pobytu. (Takéto povolenie bude zavedené v AuG).

Zákonodarstvo by malo vydať povolenie k pobytu tak, aby:

- bol nárok na zmenu na neobmedzené ročné povolenie a po určitej zákonom určenej dobe možnosť povolenia k usadeniu
- pre zamestnancov bolo možné zmeniť pracovné miesto a pracovný obor Ženy, ktoré tu dnes pracujú bez povolenia na pobyt, musia dostať možnosť zlegalizovať svoj stav.

Nárok 2:

Taktiež migrantky z mimoeurópskych krajín by mali mať možnosť vstupu na švajčiarsky pracovný trh.

Migrácia z krajín, v ktorých panuje vojna alebo hospodárska tieseň, je dopyt po cudzineckých pracovných silách takisto reálny ako aj tunajší. Migračná politika, ktorá je obmedzená na voľný pohyb osôb len zo štátov EÚ, alebo sa zameriava len na vysokokvalifikované pracovné sily mimo pohybu pracovných síl, nezohľadňuje realitu obslužného hospodárstva. Táto politika dosahuje svoje ciele len represiou a priestupkami voči ľudským právam ilegalizovaných migrantiek.

Nárok 3:

Žiaden človek nie je ilegálny- ilegalizované zamestnankyne v domácnosti musia mať možnosť presadiť svoje práva a pritom byť podporené vhodnými ponukami na pomoc.

Tak ako dlho existujú štátne hranice a politika povolení, tak dlho budú existovať ilegalizovaní ľudia. V oblasti domácnosti bude existovať ilegálna oblasť aj vtedy, keď bude možnosť legalizácie. Dôvod na to je ten, že ilegality vedie k platovému dumpingu a k strate práv, čo zamestnávateľky uprednostňujú. So zásadami demokratického právneho štátu sa nedá zladať to, že skupina ľudí je vylúčená z akejkoľvek ochrany a právomoci. Teoreticky majú ilegalizované ženy a muži možnosť zažalovať napríklad priestupky v pracovnom práve. Aby toto právo mohli využiť, musia sa zaviesť nasledujúce opatrenia:

- Justičné úrady musia pre žalobkyne vytvoriť ochrannoprávne programy na pracovnom súde. Predovšetkým musia byť žalobkyne chránené pred udaním na cudzineckej polícii.
- Kantonálna pracovná spoločnosť pre vzdelávanie v domácom hospodárstve a pre otázky povolania (KAG) by mala predovšetkým poukázať prostredníctvom informačnej a senzibilnej práce na existujúcu normálnu pracovnú zmluvu a taktiež explicitne ponúknuť ilegalizovaným ženám poradenské služby.
- K tomu je potrebná aktívna skupina advokatiek, ktoré sú ochotné ilegalizovaným ženám pomôcť v právnych otázkach a v prípade procesu im poskytnúť právne zastúpenie.
- Odbory sú vyzývané organizovať ilegalizované zamestnankyne. Taktiež poradne by mali pre ne vyvinúť ľahko zrozumiteľné ponuky.

Ilegalizované zamestnankyne sú nebezpečné pre domáce a cudzinecké kolegyne s povolením len vtedy, ak existuje ilegálna oblasť platového dumpingu a obchádzanie pracovných práv. Stratégiou proti tomu nemôže byť zostrená represia proti vykorisťovaným, ale zaistenie pracovných práv pre všetkých. Ako náhle bude atraktívne pre zilegalizované zamestnankyne zažalovať ich práva a nároky, až potom prestanú byť lacnou konkurenciou.

Ďalšie nároky na zaistenie ľudských práv, ochrany zdravia, na ubytovanie a plnenie detsko-právnej konvencie sú:

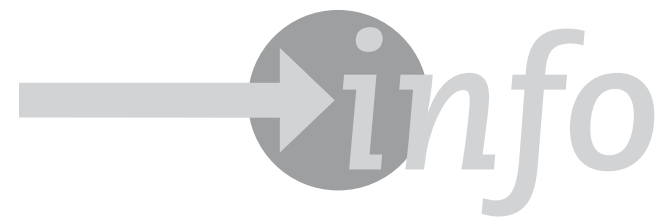
- Sociálne organizácie by mali vytvoriť štruktúru, ktorá umožní ilegalizovaným ľuďom uzatvoriť nemocenskú poisťku bez toho, aby sa museli preukázať potvrdením o trvalom pobyte a platným pracovným povolením.
- Vstup do sociálnych poisťovní AHV/IV/ALV a UVG by nemal byť spojený s povolením na pobyt. Vstup sa nesmie hlásiť úradom cudzineckej polície.
- Zákonodarstvo by malo ilegalizovaným ženám, ktoré čakajú dieťa so Švajčiarom alebo s cudzincom s platným povolením k pobytu, umožniť časovo obmedzený pobyt na to, aby mohli vo Švajčiarsku porodiť a bolo možné dojednať otcovstvo a platenie výživného.
- Cirkevné a sociálne inštitúcie ako i bytové spoločnosti sú vyzývané k tomu, aby podľa možnosti podporili ilegalizovaných v tiesni a pri hľadaní ubytovania.
- Musia byť zavedené ochrannoprávne programy v prípade prehnaného nájomného, alebo iných formách vykorisťovania prenajímateľov ako i v iných trestno-právnych skutočnostiach (napr. sexuálne zneužitie).

Nárok 4:

Platená práca v domácnosti musí byť zaradená do sektoru povolání.

Pracovné podmienky a spoločenské uznanie práce v domácnosti nezodpovedajú centrálnemu významu, ktoré majú pre životnú kvalitu všetci ľudia. Proti tomuto podhodnoteniu môžeme vyvinúť nasledujúce úsilie:

- Odborové organizácie zamestnancov v domácom hospodárstve musia byť podporované.
- Pracovné podmienky musia byť podporené všeobecnou pracovnou zmluvou, ktorej dodržiavanie bude kontrolované komisiou pozostávajúcou zo zamestnávateľiek a zamestnankyň.
- Z odborovej a štátnej strany by malo byť zriadené ombudsmiesto, ktoré v prípade konfliktov a problémov medzi zamestnávateľkami a zamestnankyňami sprostredkuje a vypracuje kritéria a nástroje na posúdenie zamestnávateľiek.
- Malo by byť podporované založenie družstiev, ktoré ponúkajú služby v oblasti domácnosti. Tieto dovoľujú zamestnancom kolektívne vystupovať proti zamestnávateľkám a zároveň aj znižujú závislosť od určitých zamestnávateľiek.
- Mali by byť vypracované ponuky na vzdelávanie a rekvalifikáciu pre zamestnancov v domácnosti ako i v starostlivosti o deti, ktoré sú ukončené preukazom schopnosti, certifikátom alebo diplomom. Tieto vzdelávacie kurzy by mali byť dostupné aj pre ilegalizované ženy.

Praktické informácie

1

Pracovno-právne možnosti pre ilegalizované zamestnankyne v domácnosti

«Geneva Forum for Philippine Concerns» v roku 1998 vydala brožúru «Poznaj svoje práva» pre zamestnankyne v domácnosti v angličtine, španielčine, francúzštine napísaná právnikom Jean – Pierre Garbade. Obsahuje špeciálnu prílohu pre zamestnankyne v domácnosti. Toto Fórum existuje už 10 rokov a zjednocuje filipínske zamestnankyne v domácnosti, ktoré pracujú v domácnostiach diplomatov. Ženy bez pracovného povolenia a povolenia k pobytu sa môžu brániť proti vykorisťovaniu na pracovnom mieste tým, že vystavia plnú moc advokátke alebo advokátovi, ktorí potom zamestnávateľky alebo zamestnávateľov zažalujú pred pracovným súdom. Počítače na súdoch ešte nie sú prepojené s počítačmi polície, čím sa o otvorení súdneho konania automaticky polícia nedozvie. Ako dodatočné poistenie sa môže požiadať o povolenie pobytu z humanitárnych dôvodov. Geneva Forum už viackrát dosiahla úspech pred pracovným súdom. Právo na ža-

lobu trvá do piatich rokov po ukončení pracovného pomeru. Pre proces sú dôležité všetky písomnosti: dohody, doklady o prevode a pod. Pred podaním žaloby sa doporučuje navštíviť poradenské zariadenie alebo odbory.

2

Kantonálna zurišská pracovná zmluva pre domáco-hospodárske zamestnan-kyne (NAV) a smernice pre minimálne platy v kantóne Zurich

NAV obsahuje nasledovné pravidlá:

- Týždenný pracovný čas pri plnom úväzku je 43 hodín
- Sociálne odvody: AHV/IV/EO/ALV – odvody predstavujú 13,1 % z hrubej mzdy, pričom polovicu hradí zamestnávateľ(ka) a druhú polovicu zamestnanec (kyňa).
- Zamestnávateľ(ka) má povinnosť, vyplývajúcu zo zákona o úrazovom poistení, poistiť zamestnanca proti pracovným a mimopracovným úrazom, ako aj chorobám z povolania.
- Zamestnávateľ(ka) musí pre zamestnanca (kyňu) uzatvoriť nemocenské poistenie pre chorých, prevziať aspoň polovicu nákladov a pravidelne kontrolovať odvody do zdravotnej poisťovne. V opačnom prípade ručí on (ona) za nekryté výdavky v priebehu choroby.

- Priama daň z príjmu: Zamestnávateľ(ka) je zaviazaný (á) vystaviť doklad o zrážke priamej dane z príjmu pre zamestnanca, ktorý pracuje na plný alebo čiastočný úväzok.
- Zamestnávateľ (ka) je zviazaná vystaviť doklad o mzde.
- Dovolenka: Zamestnanec (kyňa) vo veku medzi 20–50 má nárok na 4 týždne dovolenky alebo 8,33 % k hodinovej mzde, 5 týždňov do 20 a nad 50 rokov, alebo 10,64 % k hodinovej mzde. Zamestnanec (kyňa) má počas dovolenky nárok na mzdu v hotovosti a odškodnenie za ušlú mzdu po odvode do AHV.
- Nadčas je so súhlasom zamestnanca (kyne) kompenzovaný buď rovnakou dĺžkou trvania, alebo odškodnený so započítanou hodinovou mzdou, pripočítajúc k tomu 25 %, pričom mesiac sa počíta ako 4 týždne.
- Zamestnanec(kyňa) má v priebehu týždňa nárok na 2 voľné dni. Za mesiac sa poskytuje aspoň jeden celý voľný deň; môže sa poskytnúť aj odpočinkový čas.
- Strava musí byť zdravá a dostatočná. Zamestnanec (kyňa) má nárok na vlastnú uzamknuteľnú miestnosť, ktorá zodpovedá zdravotným predpisom, je útulne zariadená, dobre osvetlená a dobre vykurovaná.
- Po uplynutí skúšobnej doby (po prvom mesiaci nástupu do zamestnania) môže byť pracovný pomer vypovedaný písomne alebo ústne pri dodržaní výpovednej lehoty zo začiatku na koniec mesiaca.

Kantonálna pracovná spoločnosť pre domáco- hospodárske otázky vzdelávania a povolania (KAG) vydáva s nábehom na najnižšie mzdy nasledujúce smernice:

- Závisle od veku a stupňa zodpovednosti kolíše hrubá mesačná mzda pre zamestnancov v domácnosti medzi 2000 až 3600 frankov. Nasledujúca stravná jednotka je v tom obsiahnutá nasledovne:

Raňajky	30 dní á Fr. 4.–	Fr. 120.–
Obed	30 dní á Fr. 8.–	Fr. 240.–
Večera	30 dní á Fr. 6.–	Fr. 180.–
Nocľah		Fr. 270.–
Spolu		Fr. 810.–

Pri strave a ubytovaní smie zamestnávateľ strhnúť náklady na stravu a ubytovanie z hrubej mzdy.

- Hodinová mzda je podmienená vekom a stupňom zodpovednosti, pohybuje sa medzi 18–25 Fr. brutto.

Poradné a náborové miesta pre migrantky

FIZ

Ženské informačné centrum pre ženy z Afriky, Ázie, Latinskej Ameriky a východnej Európy
Súkromný spolok, Poradňa nezávislá od pobytového stavu
Badenerstrasse 134, 8004 Zurich, Tel. 044 240 44 22

Infodona

Mestský kontakt a poradňa pre migrantky a ich rodiny
Langstrasse 21, 8004 Zürich, Tel. 044 271 35 00

Katpakam

Stredisko a poradňa pre tamilské ženy
Grütlistrasse 4, 8002 Zürich, Tel. 044 201 32 08, piatok:
9 – 12 hod. a 13.30 – 17.30 hod.

SPAZ – Poradňa pre osoby bez povolenia k pobytu Zürich

Volkshaus, 2. poschodie
Stauffacherstrasse 60, 8004 Zürich, Tel. 043 243 95 78

Kolektív osob bez povolenia k pobytu Zürich

Postfach (poštový priečinok), 8032 Zürich
colectivosinpapeleszurich@yahoo.es

Právne poradne

DFA – Úrad pre nezamestnaných

Badenerstrasse 41, 8004 Zürich, Tel. 044 298 60 80

Poradňa pre pracovno-právne otázky a otázky poistenia pre prípad v nezamestnanosti

KAG

Právna poradňa kantónov pracovného spoločenstva pre hospodárske otázky vzdelania a otázky povolania
Florastrasse 48, 8008 Zürich, Tel. 044 383 53 22

Pracovný súd mesta Zürich

Zweierstrasse 25, 8026 Zürich, Tel. 044 248 20 62

Bezplatná poradňa pre pracovno-právne otázky bez ohlásenia

Pondelok, streda, piatok:

8.30 – 11.00 hod. a 13.30 – 16 hod.

Wengistrasse 30, 8004 Zürich

Ponuka na pomoc a jej hranice

Pracovné úrady, ktoré radia aj zilegalizovaným ženám, sa všetky nachádzajú v meste Zürich. Pred prvým rozhovorom sa oplatí si telefonicky dohodnúť termín. Pri problémoch so zdravím, zamestnávateľom, vzťahmi, alebo cudzineckou políciou informujú poradne a pracovné úrady o právach a možnostiach. V rozhovoroch sa pokúšajú vypracovať spoločnú skutkovú stratégiu a perspektívu. Poradne však nemôžu pomôcť pri platbe lekárskech a nemocničných účtov. Momentálne sa nesprostredkovávajú služby o možnostiach bývania.

Literatúra

Beat Baumann, 1998:
Zur Erwerbstätigkeit von Frauen im Kanton Zürich. Am Beispiel der Beschäftigungsentwicklung von 1985 und 1995. Büro für arbeits- und sozialpolitische Studien, Bern.

Regula Bochsler,
Sabine Gisiger, 1989:
Dienen in der Fremde. Dienstmädchen und ihre Herrschaften in der Schweiz des 20. Jahrhunderts. Chronos, Zürich.

Bundesamt für Statistik, 1998:
Migration und ausländische Bevölkerung in der Schweiz 1997. BFS, Neuchâtel.

Jean-Pierre Garbade, 1998:
Know Your Rights. A Legal Guide for Household Employees in Switzerland. Geneva Forum for Philippine Concerns, Genf.

Heinz Heller, 1999:
Schwarzarbeit. Das Recht der Illegalen. Schulthess Polygraphischer Verlag, Zürich.

Cristina Karrer, Regula Turttschi,
Maritza Le Breton Baumgartner,
1996:
Entschieden im Abseits. Frauen in der Migration. Limmat Verlag, Zürich.

Maritza Le Breton, Ursula Fiechter, o.J.:
Thesen zur Illegalisierung von MigrantInnen in der Schweiz. Thesenpapier des FIZ, Zürich.

Helma Luz, 1996:
Das «DH»-Phänomen.
In: Frauen in der einen Welt, Zeitschrift für interkulturelle Frauenalltagsforschung, 2.

Brigitte Schmid, Maritza Le Breton Baumgartner, 1998:
Migration von Frauen aus Mittel- und Osteuropa in die Schweiz. FIZ, Zürich.